

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

PROFESSIONAL TRAINING OF JUNIOR PHARMACISTS IN THE CONTEXT OF INTEGRATION PROCESSES AND INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

Вітчизняна система охорони здоров'я нині перебуває в пошуку шляхів виходу з кризової ситуації та побудови нової моделі, наближеної до європейських стандартів. І цей процес обов'язково потребує зміни парадигми базової середньої та вищої освіти. За останні десятиліття інформаційно-комунікаційні технології (далі — ІКТ) отримали глобальне поширення, і без них не можна уявити життя сучасної людини. Водночас більш успішною буде та людина, яка володіє оперативною інформацією та використовує сучасні комп'ютерні технології для її своєчасного отримання, швидкого оцінювання, аналізу та прогнозування. Як наслідок, сьогодні велика увага приділяється глибинним процесам інформатизації сучасного суспільства. У свою чергу, загальна інформатизація істотно вплинула на навчальний процес у медичних закладах, який завдяки використанню ІКТ піднявся на якісно новий рівень.

Головною відмінною рисою навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій є безпосереднє застосування комп'ютера як засобу навчання, використання якого кардинально змінює систему форм і методів викладання клінічних дисциплін. При цьому використання ІКТ в навчальному процесі виступає не самоціллю, а педагогічно виправданим підходом, який дасть змогу отримати суттєві переваги порівняно з традиційними технологіями організації навчального процесу.

У статті розглядаються питання подальшого розвитку фармацевтичної освіти в Україні на сучасному етапі та впровадження в науковий процес ІКТ. Наголошується, що фундаментальним кроком в удосконаленні медичної та фармацевтичної освіти в Україні є впровадження ступеневої освіти. Обґрунтовано необхідність використання наступності в підготовці медсестер як основоположного принципу функціонування неперервної системи освіти та виховання особистості на основі новітніх ІКТ.

Ключові слова: медична та фармацевтична освіта, фармацевт, інформаційно-

комунікаційні технології, інтеграційні зміни, світові освітні стандарти.

Abstract. National health care system today is in finding a way out of the crisis and building a new model closer to European standards. This process requires a change in the paradigm of basic secondary and higher education. In recent decades, information and communication technologies have become widespread, and without them one cannot imagine the life of the modern man. At the same time, the person who has up-to-date information and uses state-of-the-art computer technologies to receive, promptly evaluate, analyze and predict it will be more successful. As a result, much attention is paid today to the deep processes of informatization of modern society. In its turn, general informatization has significantly influenced the educational process in medical institutions, which has risen to a whole new level thanks to the use of information and communication technologies. The main distinguishing feature of information and communication technology training is the direct use of the computer as a learning tool, the use of which dramatically alters the system of forms and methods of teaching clinical disciplines. At the same time, the use of ICT in the educational process is not an end in itself, but a pedagogically justified approach, which will allow obtaining of significant advantages in comparison with traditional technologies of organization of the educational process. The article deals with the issues of further development of pharmaceutical education in Ukraine at the present stage and introduction into the scientific process of ICT. It is noted that the introduction of step-by-step education is a fundamental step in improving of medical and pharmaceutical education in Ukraine. The necessity of using continuity in the training of nurses as a fundamental principle of functioning of a continuous system of education and upbringing of the person based on the latest ICT is substantiated.

Key words: medical and pharmaceutical education, pharmacist, information and communication technologies, integration changes, world educational standards.

УДК 378.014.6:615.15 – 057.2:004
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2019.21.2-24>

Козак Х.І.,

канд. пед. наук,
викладач клінічних дисциплін
Чортківського державного
медичного коледжу

Постановка проблеми в загальному вигляді.

В умовах реформування національної системи охорони здоров'я суттєвого значення набуває підвищення рівня фахової підготовки спеціалістів цієї галузі. Вирішення завдань охорони здоров'я, реалізація інтегрованого підходу до збереження здоров'я населення і надання йому медичної допомоги потребують спеціалістів із високим рівнем професійної компетентності та ідентичності, здатних до конструктивного вирішення професійних завдань.

Фармацевт – відповідальна професія, оскільки несе за собою низку обов'язків, невиконання яких

може призвести до шкоди людському здоров'ю і навіть життю. Він повинен уміти абстрагувати себе на місце хворої людини, зрозуміти її, бути чуйним та уважним. Адже робота з людьми сама по собі нервова, а робота з хворими людьми – тим паче. Різні люди приходять в аптеку: молодь, люди похилого віку, молоді мами, психічно хворі люди, наркомани. З різним настроєм, питаннями, вимогами. У будь-якій ситуації фармацевт повинен бути ввічливим і тактовним. І до кожного пацієнта потрібен індивідуальний підхід. Виникнення в нашій країні складної за своїми наслідками соціальної ситуації спричинює, з одного боку, загострення проблем

у людей, які мають проблеми зі здоров'ям, потребують допомоги, здійснюваної на основі гуманного ставлення, а з іншого – відродження моральних цінностей українського народу, серед яких провідне місце посідає милосердя.

У цьому контексті затребуваними стають професійно значущі якості фармацевтів, які забезпечують ефективну та доступну допомогу населенню, зокрема, підготовка молодших спеціалістів на впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес сприяє більш повному оволодінню системою знань і умінь. Тому особливої гостроти набуває біоетично спрямована професійна підготовка фармацевтів, яка дає змогу сформувати ціннісно-шанобливе ставлення до життя у всіх його проявах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання професійної підготовки фахівців широко висвітлюється в працях таких учених, як А. Алексюк, С. Артем'єва, А. Бойко, С. Гончаренко, В. Гриньова, І. Ісаєв, Л. Кайдалова, П. Лузан, І. Мельничук, Н. Ничкало, О. Пехота, С. Сисоєва, та інших. Вивченню окремих аспектів професійної підготовки молодших спеціалістів присвячено низку досліджень, де розкриваються такі проблеми: формування компетентностей і професійних якостей майбутніх медичних працівників (М. Демянчук, С. Клименко, О. Руда); розвиток їхньої пізнавальної активності (Т. Темерівська); виховання студентів медичних коледжів (О. Андрійчук, О. Дем'янчук, Х. Мазепа, І. Тимошук та інші); питання етичної й деонтологічної підготовки майбутніх молодших спеціалістів (В. Волкова, Є. Волкова, А. Грандо, М. Мудрова, Н. Семашко, П. Овербі (P. Overby), Д. Селф (D. Self) та інші).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на різнопланові та досить масштабні дослідження, в сучасних умовах лише частково розкрита проблема професійної підготовки майбутніх фармацевтів у контексті інтеграційних процесів та інформаційно-комунікаційних технологій. Аналіз наукової літератури показав, що рівень підготовки майбутніх фармацевтів не відповідає європейським стандартам підготовки цих кадрів. Нині в країнах-членах ВООЗ поширюється рух, спрямований на підготовку фармацевта «нового типу»: автономного, кваліфікованого практика, роль якого полягає не в слугуванні іншим фахівцям медицини, а в наданні допомоги пацієнтові, а також сім'ї. На думку багатьох учених, впровадження комп'ютерних засобів у навчальний процес розширює теорію і методику освіти шляхом застосування нових дидактичних засобів.

Метою статті є розкриття особливостей професійної підготовки майбутніх фармацевтів у контексті інтеграційних процесів та інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан системи охорони здоров'я та рівень підготовки медичних працівників середньої ланки перестали задовольняти потреби суспільства. Назріло глобальне протиріччя між соціальною потребою в кваліфікованих, компетентних фахівцях фармацевтичної справи, здатних до самостійної, продуктивної діяльності, та реальним станом наявної професійної підготовки студентів у медичних коледжах [8, с. 9]. Використання у медичній практиці сучасних технологій визначає нові вимоги до фармацевта, який повинен бути самостійною одиницею в процесі надання своєчасної медичної допомоги, поради, оскільки від нього також залежить результат лікування пацієнтів. Тому проблема пошуку перспектив розвитку підготовки фармацевтів шляхом оптимізації підготовки майбутніх молодших медичних спеціалістів – одна з найбільш актуальних проблем сьогодення. За своєю сутністю оптимізація процесу професійної підготовки є вмілим використанням науково обґрунтованих засобів, технологій навчання, принципів і дидактичних прийомів, які забезпечують мінімізацію витрат часу викладача, студента і водночас збільшують ефективність та якість підготовки фармацевтичних кадрів. Також якісні параметри отримання освіти можна покращити й шляхом удосконалення об'єктивних критеріїв діагностики рівня знань, практичних навичок і умінь, оптимізацію чисельності студентського контингенту, реалізацією адекватної ступеневої освіти: медичний коледж – медичний університет.

Зростає роль молодших спеціалістів фармацевтичної справи як фахівців, які першими контактують із пацієнтом, його родиною та оточенням, тому пропорційно зростає й актуальність їхньої професійної підготовки. Якісне та ефективне вирішення кадрової проблеми неможливе без упровадження в державотворчому та освітянському просторі Концепції чотирьох рівнів духовного розвитку людини [2, с. 103] та орієнтації на нову парадигму навчання впродовж життя, яка набула особливого значення у розвитку професійної освіти, зокрема медичної. У контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів і стратегічних напрямів освітньої політики в Європейському Союзі парадигма навчання протягом життя підвищує значення практичних навичок і методичних умінь орієнтуватися в інформаційному просторі, а також особистісних умінь (відповідальність, творчість, уміння адаптуватися до постійних змін і соціальних потреб).

Освіта впродовж життя є життєво важливим елементом стратегії кожної країни. Зазначимо, що концепція неперервності в освіті дорослих реалізується шляхом формування потреби й здатності до самонавчання; доступу до будь-яких видів освіти на основі індивідуальних здібностей; формування міждисциплінарних програм для

здобуття паралельних і додаткових спеціальностей; надання можливостей для вільного вибору різних видів навчання [7, с. 95].

Науковці наголошують, що сучасний розвиток професійної освіти зумовлений подоланням основних суперечностей: між прогресивним розвитком інформаційних технологій і можливостями засвоєння нових знань; між державними та суспільними вимогами щодо підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців і потребами, інтересами і можливостями конкретного індивіда; між вузько спрямованою спеціалізацією професійної діяльності фахівця та всебічним гармонійним розвитком особистості [6, с. 60]. Саме питання професійної орієнтації допомагають подолати невизначеність і спроможність індивідуума у виборі майбутньої професії. Наприклад, у дослідженні Р. Іваненко розкривається світоглядне бачення професійної орієнтації у старшокласників ліцеїв медичного профілю як складника всебічного розвитку особистості майбутнього фахівця в умовах неперервної освіти [5, с. 68]. Є також необхідність формування стійкої мотивації до фармацевтичної діяльності. Адже термін навчання у медичному навчальному закладі досить значний, тому свідомий вибір майбутньої професії надзвичайно важливий; професійну орієнтацію майбутніх фахівців можна реалізувати повніше, якщо її головна мета буде спрямована на професійно особистісний розвиток майбутнього фармацевта; необхідне формування конкурентоспроможної особистості, здатної до неперервної освіти.

На думку багатьох учених, впровадження комп'ютерних засобів у навчальний процес розширило б теорію і методику освіти шляхом застосування нових дидактичних засобів. Основними напрямками застосування ІКТ в навчальному процесі є такі: розроблення методичних і дидактичних матеріалів (презентації, зображення, анімації, відео тощо); управління навчальним процесом; цілеспрямований пошук навчальної інформації у мережі Інтернет; проведення експерименту за допомогою комп'ютерних моделей, математична обробка результатів експерименту; організація інтелектуального дозвілля студентів [3, с. 121]; розроблення web-ресурсів навчального призначення (дистанційне навчання, онлайн-курси); розроблення та впровадження педагогічних програмних засобів.

Власний досвід і педагогічна практика показали, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій дають змогу значно підвищити ефективність навчального процесу під час самостійної роботи студентів, на лекціях, лабораторних, практичних і семінарських заняттях.

Наприклад, проблемам використання ІКТ з метою підвищення ефективності самостійної роботи в навчальному процесі присвячені дослідження

С. Шарова, який зазначає, що впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес сприяє більш повному оволодінню системою знань і умінь, розвиває творчу спрямованість пізнавальної діяльності студентів, забезпечує об'єктивний самоконтроль і самоперевірку отриманих знань, допомагає формуванню відповідних професійних компетентностей та особистісних якостей, дає змогу забезпечити диференційований підхід тощо [9, с. 60].

Сьогодні доволі поширеними є інтегровані заняття із застосуванням мультимедійних засобів, а навчальні презентації часто стають невіддільною частиною викладу нового матеріалу. Використання відеосюжетів і анімаційних ефектів дає можливість перейти від традиційної технології подання матеріалу з використанням дошки та крейди до використання нового освітнього середовища, що містить усі можливості подання навчальної інформації в електронному вигляді. Завдяки цьому мультимедійні лекції можна використовувати для викладання практично всіх курсів.

Викладач за допомогою мультимедії або інтерактивної дошки в аудиторії отримує потужний інструментарій для представлення навчальної інформації в різній формі (текст, графіка, анімація, звук, відео), самостійно визначає послідовність і форми викладу матеріалу. У разі потреби можна створити слайди, які містять розгорнуті малюнки, схеми, діаграми, інші матеріали з метою уточнення найбільш важких питань лекції чи практичного заняття або для представлення додаткових пояснень, якщо це необхідно для конкретної аудиторії [1, с. 75].

Для проведення семінарських і практичних занять інформаційно-комунікаційні технології теж мають величезні потенційні можливості для підвищення ефективності навчання завдяки індивідуальній роботі студентів з електронною навчальною інформацією. У цьому сенсі ефективними є Internet-методи, які дають змогу отримати значні переваги під час організації навчальної діяльності студентів медичних коледжів, а саме: забезпечення можливості самостійного пошуку потрібної інформації серед величезної кількості електронних джерел; використання системи MOODLE для збереження навчальної інформації; забезпечення комунікації між студентами та викладачем; використання різних форм контролю навчальних досягнень студентів; проведення вебінарів та інших форм навчальної та наукової діяльності.

Слід зазначити, що інформаційно-комунікаційні технології доречно використовувати в поєднанні з різними формами навчання задля отримання максимального навчального ефекту. Наприклад, презентації, пошук інформації в Інтернеті, текстовий процесор часто використовуються у проєктній діяльності, під час якої студенти разом виконують

навчальний проєкт у вигляді певного практичного завдання [4, с. 94].

Ефективність профорієнтаційної роботи, на думку Р. Іваненко, буде відображена в підвищеному рівні сформованості свідомого професійного самовизначення на медичні спеціальності, професійно важливих умінь і навичок, базових моральних якостей, стійкого морального інтересу до фармацевтичної діяльності, потреби в набутті нових знань, готовності до навчання в медичному коледжі.

Отже, пріоритетними напрямами вдосконалення медичної та фармацевтичної освіти в Україні є створення спеціалізованих центрів із професійної та довузівської орієнтації, психологічних центрів для психологічної підтримки, психодіагностики та консультування молоді, введення обов'язкової співбесіди з метою вдосконалення процедури відбору та зарахування абітурієнтів на медичні спеціальності; збільшення тривалості післядипломного навчання, запровадження інтердисциплінарних спеціалізацій для поєднання споріднених із сімейною медициною галузей. А інформаційно-комунікаційні технології активно впроваджуються у навчальний процес медичного закладу завдяки своїм потужним можливостям, які стосуються представлення інформації та забезпечення взаємодії учасників навчально-виховного процесу.

Висновки. У сучасних умовах в Україні актуалізувалася проблема вдосконалення професійної підготовки майбутніх фармацевтів у контексті інтеграційних процесів та інформаційно-комунікаційних технологій. Це зумовлено групою чинників, вплив яких значною мірою стимулює необхідність перегляду ролі та місця фармацевтів, переорієнтації змісту освіти в зв'язку з формуванням багатокладної системи охорони здоров'я та адаптації її до ринкових умов [8, с. 9]. Отже, оптимізація навчання і професійної підготовки майбутніх фармацевтів у контексті інтеграційних процесів повинна скеровуватися на формування широкого світогляду, вироблення правильної поведінки для виконання професійного обов'язку. Цьому мають сприяти ґрунтовні знання та вміння і професійне виховання в органічному поєднанні з медико-теоретичною, загальноосвітньою підготовкою, де

чільне місце належить медичній етиці та деонтології. Адже етично-деонтологічна поведінка визнається засадничою ознакою у професійній діяльності в усьому світі. Для кращого засвоєння нового матеріалу та наближення його до практики потрібно використовувати новітні методи подання інформації, які б засвоювались сучасними студентами, що живуть в епоху ІТ-технологій.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в розробленні спеціального методичного забезпечення для оптимізації професійної підготовки майбутніх фармацевтів з урахуванням світових тенденцій до оновлення фармацевтичної освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Винославська О.В. Нові інформаційні технології в структурі діяльності викладача технічного університету. *Теоретичні і прикладні проблеми психології та педагогіки*: зб. наук. пр. 2002. № 3(3). С. 74–76.
2. Гречаний О.Ф., Сабадуха В.О. Філософія здібностей у контексті пріоритету духовного над матеріальним : монографія. Луганськ : Вид-во СНУ ім. Володимира Даля, 2015. 211 с.
3. Ісак О. Застосування нових інформаційних технологій в системі вищої освіти: переваги та недоліки. *Технологічна освіта: досвід, перспективи, проблеми*. 2010. №6. С. 118–130.
4. Ізбаш С.С. Реалізація творчих проєктів у навчальному процесі сучасної школи. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка*. 2010. № 5. С. 92–97.
5. Іваненко Р.В. Психолого-педагогічний аналіз проблеми професійної орієнтації молоді. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2007. Вип. I–II. С. 63–72.
6. Логуш Л.Г. Тенденції розвитку медичної освіти в освітній політиці Європейського Союзу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Київський ун-тет ім. Бориса Грінченка. Київ, 2016. 239 с.
7. Сігаєва Л.Є. Розвиток освіти дорослих в Україні (друга половина XX – початок XXI ст.) : монографія. Київ : ЕКМО, 2010. 420 с.
8. Стасюк В.В. Деякі проблемні питання підготовки медичних фахівців середньої ланки в Україні. *Освіта. Технікуми, коледжі*. 2016. № 3, 4 (41). С. 8–10.
9. Шаров С.В. Дидактичні умови організації диференційованої самостійної навчальної діяльності студентів педагогічного університету : монографія. Мелітополь : Люкс, 2011. 162 с.